FÖRENADE ISLAMISKA FÖRENINGAR i SVERIGE

Information om den muslimska fastan under ramadan till dig som arbetar i skolan

“För att ge människorna vägledning [inleddes] i månaden Ramadan uppenbarelsen av Koranen i vilken vägledningen klargörs och en måttstock ges med vilken rätt kan mätas och skiljas från orätt. Den av er som ser månens nytändning skall fasta månaden ut.”

- Koranens Budskap, 2:185

Frid vare med er

Vi på trossamfundet Förenade Islamiska Föreningar i Sverige (FIFS) vill inför årets ramadan dela med oss av vårt utskick om den muslimska fastemånaden. FIFS är en av Sveriges största muslimska trossamfund som samlar ett 60-tal församlingar och ca 60.000 medlemmar runt om i Sverige. I samarbete med vårt teologiska råd har vi sammanställt denna vägledande text om månaden ramadan som har en stor betydelse för många muslimer i Sverige, stora som små. Vi vill med denna text bidra med vägledning för både skola och hem, särskilt i frågor som rör fastan som blivit ett alltmer diskuterat samtalsämne under senare år.

I denna text ges en bakgrund om ramadan, dess betydelse för många muslimer samt rekommendationer för både skola och hem. Målet är att bredda på perspektivet kring fasta och bidra till en interaktiv kommunikation mellan elever och de vuxna i skolan. Vi vill även att utskicket ska öka förståelsen för vad ramadan betyder för den muslimska gruppen samt att det bidrar till en skola som främjar jämlikhet och ömsesidig respekt.

Vår ramadantext har i första hand en vägledande funktion men innefattar även konkreta rekommendationer och förslag på tänkbara lösningar i specifika situationer. Det är vår förhoppning att denna text bidrar till en ökad förståelse för betydelsen av ramadan för de som firar och uppmärksammar månaden. Vi hoppas även det bidrar till trygghet i kommunikationen kring ramadan mellan elever, personal och vårdnadshavare. Av den anledningen ser vi gärna att ni som tagit del av utskicket delar den vidare till rektorer och pedagoger inom era arbetsområden.

Både detta utskick och en kortare text med rekommendationer som riktar sig särskilt mot föräldrar går att ladda ner via PDF på FIFS hemsida. Du kan använda QR-koden nedan för att ladda ner dokumenten.

Med vänliga hälsningar,

Mohamed Temsamani, Generalskreterare

Scanna här!

Information om den muslimska fastan under ramadan till dig som arbetar i skolan

Den 1:a mars 2025 inleds årets muslimska fastemånad ramadan. I många skolor i Sverige finns det elever som vill fasta under ramadan, och därför har vi i det muslimska trossamfundet FIFS sammanställt kunskap om vad islam säger om fastans regler, undantag, och våra rekommendationer för hur skolan kan bemöta elever som vill fasta. Vi hoppas att detta kan vara till hjälp för dig som arbetar inom skolan i mötet med elever som vill fasta, och med föräldrar. För många muslimer är ramadan den viktigaste månaden på året, och vi vill bidra till en bättre relation mellan skola och elever som vill fasta under ramadan samt undvika onödiga missförstånd och konflikter.

Vem fastar?

I islam är fastan ett tecken på den yttersta hängivenheten till Gud och alla som är könsmogna och fysiskt kapabla förväntas fasta under månaden ramadan, som ett tecken på sin relation till Gud. Det är dock viktigt att poängtera att den som fastar ska ha kapacitet att utföra handlingen, det som på arabiska kallas Al-qudrah. I huvudsak handlar det om att man har fysisk kapacitet att klara av fastan, exempelvis att man inte har en kronisk sjukdom som omöjliggör den. I sådana fall ersätter individen fastan med att bidra med mat till fattiga för varje dag man inte kunnat fasta. En muslim kan också avbryta fastan vid resa eller vid sjukdom men i sådant fall är man skyldig att ta igen det som missats vid ett annat tillfälle under året.

Vidare har fastande muslimer ansvar för sina andra förpliktelser som skolarbete och yrkesutövning. Fasta är inte ett skäl att komma undan ansvar utan snarare en påminnelse om den vardagliga helheten som muslimen måste förhålla sig till.

Fasta, barn och skolan

Den religiösa plikten att fasta under ramadan omfattar inte barn förrän de nått könsmognad. Det kan dock vara så att även yngre barn vill fasta, till exempel för att de vill vara delaktiga eller vill öva inför framtiden när de kommer att fasta ”på riktigt”. Vi uppmuntrar skolan att sträva efter att gå dessa önskemål till mötes, och framför allt behandla barn och unga som individer. Det är viktigt att barnets vilja respekteras, så länge det inte hindrar dem från att klara av undervisningen.

Samtidigt är det viktigt att muslimska barn får möjlighet att diskutera ramadan, innebörden av att fasta samt dess syfte. Ramadan är ett bra tillfälle att ta upp frågor om etik, moral och gott uppförande i skolan, särskilt i skolor med många fastande elever. Att ljuga, förolämpa eller bråka med andra gör att fastan förlorar i värde.

Eftersom ramadan har stor betydelse för många barn och ungdomar i Sverige och på andra platser i världen är det av stor vikt att både föräldrar och skola engagerar sig i frågan. Det är viktigt att de vuxna är vägledande utifrån deras roll och att de samtalar med barnen som har en vilja att fasta snarare än att de vuxna intar en befallande funktion där de bestämmer åt barnen vad de ska göra.

Relevanta skrivningar ur läroplanen

Läroplanen poängterar att ” utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter”. Detta är alltså något som skolan förväntas arbeta för. Vidare har skolan ett flertal ansvar gentemot eleverna enligt den rådande lagstiftningen samt läroplanen som i detta fall kan vara av relevans och som vuxna inom utbildningsväsendet bör ha i åtanke. Nedan följer några av de viktiga aspekter av skolans ansvar som lyfts upp i skolans läroplan[1]:

- **Utbildningen** ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.
- **Var och en som verkar inom skolan** ska också främja aktning för varje människas egenvärde...
- **Människolivets okränkbarhet**, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.
- **Skolan** ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)[2].
- **Skolans uppgift** är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.
- **Ingen ska i skolan** utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning...

Alla de ovannämnda exemplen från läroplanen pekar på skolans ansvar att hantera elever med varsamhet samt att lyssna till dem. Alla som arbetar i skolans värld har även ett ansvar att respektera den olikhet och mångfald som finns inom svensk skola samt uppmuntra till elevers utveckling: att finna deras egen väg och lära sig ta ansvar för deras egna beslut. Läroplanen poängterar också att skolan är bunden till annan lagstiftning som garanterar elevers rättigheter såsom barnkonventionen och de mänskliga- samt individuella rättigheter som Sverige som nation vilar på. I Sverige råder religionsfrihet och detta uttrycks explicit både i grundlagen samt i barnkonventionen.

[1] *https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet*

[2] *Barnkonventionen artikel 14, ”Barn har rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls”. (Andra artiklar av relevans här bl.a artikel 8, 12)*

Rekommendationer

Vi vill bidra till förståelse samt ömsesidig respekt mellan elever, skola och föräldrar när det gäller elever som vill fasta under ramadan. Här är några rekommendationer som kan vara hjälp på den vägen.

- **Ha en öppen inställning, och lyssna till eleverna.** Vår första rekommendation är att personal inom skolan bör ha en öppen inställning kring frågan om elever som vill fasta. Särskilt då ramadan har en mycket stor betydelse i många muslimers liv. Det är helt naturligt att många elever med muslimsk bakgrund vill delta i fastan, även om de är barn.
- **Behandla alla elever som individer.** Varje barn är unikt, och kontexten och kapaciteten att klara av fastan kan variera från person till person. Vår generella rekommendation är att låta eleverna prova att fasta, och att sedan prata om hur det går om ni som lärare eller annan skolpersonal ser några problem för eleven att hänga med i undervisningen när eleven fastar. För i så fall dialog med elev och föräldrar om detta. När det gäller yngre barn så är fasta i allmänhet ingen plikt och skulle det därutöver påverka barnets skolgång negativt så bör de självfallet inte fasta även om barnet vill det. Vi rekommenderar att detta hanteras med öppenhet och flexibilitet, och understryker att dialog med elever och föräldrar är det bästa sättet att nå fram.

- **Lös eventuella praktiska utmaningar lokalt på varje skola.** Vår erfarenhet är att det oftast går lätt att hitta lösningar på saker som kan behöva hanteras praktiskt under ramadan, om alla anställda på skolan involveras i dialog om detta. Kanske kan elever som fastar vistas i fritidsklubben eller annan skollokal istället för i matsalen, tillsammans med en anställd som själv fastar?
- **Samarbeta med en lokala muslimsk församling.** Vi kan även rekommendera att involvera en lokal moské eller muslimskt trossamfund för råd samt vägledning.
- **Visa förståelse för muslimska familjers önskan att fira Eid al-fitr tillsammans.** Ramadan avslutas med högtiden Eid al-fitr och många muslimska familjer kan söka ledighet för sina barn i samband med den dagen. För många muslimer är det viktigt att barnen får ledigt den dagen och att de får fira årets största muslimska högtid med familjen. Vår rekommendation är att visa förståelse för detta.

KUNSKAPSFÖRDJUPNING

Fastemånaden ramadan har stor betydelse för muslimer

Ramadan är den 9:e månaden i den muslimska kalendern och under denna månad är det en plikt för muslimer att fasta. Detta klargörs i koranen, ***"Troende det är en plikt för er att fasta, liksom det var en plikt för dem som levde före er, kanske skall ni frukta Gud."*** *(2:183 Koranens budskap)*

Ramadan är också viktig för muslimerna då koranen uppenbarades för profeten Mohammed, frid vare med honom, för första gången. Därför har månaden ramadan utöver att det är en tid för fasta också en stor betydelse för muslimerna då den kännetecknar den stora händelsen då människor fick ta del av Guds ord, ***"För att ge människorna vägledning [inleddes] i månaden Ramadan uppenbarelsen av Koranen i vilken vägledningen klargörs och en måttstock ges med vilken rätt kan mätas och skiljas från orätt. Den av er som ser månens nytändning skall fasta månaden ut. Men den som är sjuk eller [stadd] på resa [skall fasta därefter] under motsvarande antal dagar. Gud vill göra det lätt - inte tungt - för er..."*** *(2:185 Koranens budskap)*

Varje könsmogen och frisk praktiserande muslim är förpliktigad att fasta under den heliga månaden ramadan. Under fastan avstår vi från mat och dryck under dygnets ljusa timmar (från gryning till solnedgång)[3]. Utöver det ska man fasta "med hela kroppen" genom ett gott uppförande grundat i islamisk moral.

[3] *Och ni får äta och dricka till dess den vita strimman av gryningsljuset kan urskiljas mot nattens mörker. Återuppta då fastan och håll den tills natten faller på. (2:187 Koranens budskap)*

En muslim som fastar förväntas engagera sig i sin fasta genom självrannsakan, påminnelse och god moral. Muslimen förväntas behandla sin omgivning på bästa sätt och profeten Mohammed, frid vare med honom, påpekade i flera uttalanden vikten av att engagera sig i sin fasta genom god moral. Han påpekade bland annat vikten av att undvika illasinnade handlingar och uttalanden, att ha tålamod vid andras felande gentemot en och sträva efter det goda. Allt detta kräver disciplin och självbehärskning och därför leder fastan ofta till att man utvecklas till en bättre människa. Ramadan blir en tid för att öva på- samt utveckla olika goda egenskaper såsom tålamod, ödmjukhet och tacksamhet. Av den anledningen beskrivs fastan många gånger av muslimer som en skola då man under en månad av självrannsakan och engagemang får möjlighet att utvecklas till det bättre.

Ramadan är även en tid för välgörenhet och troende muslimer är förpliktigade att betala en allmosa under denna månad, kallad zakat al-fitr. Meningen med denna allmosa är att fattiga och behövande ska få mat på bordet. I islam är solidaritet viktigt och även här kan fastan spela en viktig roll då den fastande till viss del känner hur det är att gå hungrig samt törstig under dagen. På det sättet känner den fastande solidaritet med världens behövande och utsatta, vilket i sin tur bidrar till mer givmildhet.

Muslimer fastar under 29 till 30 dagar (den muslimska kalendern följer måncykeln) och dagen efter ramadans slut inleds den muslimska högtiden Eid al-fitr som firas över hela världen. Det är en av två högtider som muslimer firar under året och det är en glädjens dag som man spenderar tillsammans med familj och vänner. Det är en dag för firande, glädje och gemenskap.

FÖRENADE ISLAMISKA FÖRENINGAR I SVERIGE

Förenade Islamiska Föreningar i Sverige
Kapellgränd 10, 116 25 Stockholm
Tel: 08-509 109 00
info@fifs.se
www.fifs.se
Org.nr: 252004-3882